

Bewaar het Pand

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen



MEDITATIE

"...doch de meeste van deze is de liefde"

1 Corinthe 13:13b

In 1 Corinthe 13 bezingt Paulus de liefde als een bijzondere goddelijke genade. En hij eindigt dit gedeelte met de verklaring dat de liefde zelfs meer is dan de andere gaven van God: geloof en hoop.

Hoe kan Paulus dit eigenlijk zo zeggen? Is niet het geloof in staat de wereld te overwinnen? Is niet het geloof de hand waarmee we Christus en al Zijn weldaden deelachtig worden? Bezingt hij niet op een andere plaats de rechtvaardiging door het geloof? We zouden geneigd zijn het geloof te stellen boven de liefde. Immers, zonder geloof is het onmogelijk Gode te behagen!

Van de hoop zegt Paulus dat deze niet beschaamd maakt. Ook hiervan zegt Gods Woord vele rijke en goede dingen. Toch wordt de liefde gezien als meerder. Het staat aan het begin van dit hoofdstuk heel duidelijk. Al is het geloof nog zo sterk, zonder de liefde is het niets! (de verzen 1 tot 3). Dat is sterk gezegd en boud gesproken. De sleutel tot het geheim vinden we in vers 8a: *de liefde vergaat nimmermeer!* De liefde gelooft en hoopt alle dingen (vers 7).

Zonder de liefde kan er eigenlijk van geloof geen sprake zijn. In het paradijs had de mens het geloof niet nodig. Er was de onmiddellijke en directe gemeenschap met God. Dat maakte ook in zekere zin de hoop overbodig. En eens in de eeuwigheid zullen geloof en hoop teniet gedaan worden, maar de liefde blijft. Daarom is de liefde meer! Zie slechts wat de liefde doet in het hart van de zondaar. Door haar wordt de zonde gezien en betreurd, omdat de zonde tegen God ingaat en strijdt met zijn heilig Wezen. De liefde tot God doet zien dat de zonde onverenigbaar is met de goedertierenheid die de Heere ons bewijst. Dan vinden we de echte klacht over het kwade en erkennen we eigen schuld en overtreding van harte.

Zondekennis zonder liefde werkt niets uit al kan men het nog zo scherp zeggen en zien. Het werkt eerder verharding en verkillig dan een echt buigen voor de Heere. Door de liefde tot God zullen we dan ook zalig willen worden, maar alleen zoals God het wil. Niet ten koste van Gods eer maar met verheerlijking van Gods deugden. Zo gaat het geloof dat door de liefde werkt uit tot de Heere Jezus om in Hem gevonden te worden.

Sterk is deze liefde tot de Middelaar als buiten Hem nergens rust gevonden wordt, omdat de liefde weet dat er alleen rust is in hem.

Door de liefde kan worden uitgeroepen: *Zulk een is mijn liefste...*

Als dan de bruid uitgaat om Hem overal te zoeken als zij verdrukt en benauwd wordt vanwege de liefde tot de Middelaar is dat een bewijs van de onuitblusbare kracht van de liefde. Het is de liefde die niet genoeg heeft aan een zekere kennis, een dorre wetenschap, een geloofspaal die een zakelijk karakter krijgt. Ze drijft uit naar de binnenkamer en verbindt aan de levende God. Ze doet vragen naar de wil van God; en de Kerk wil dan o zo graag doen wat God van haar vraagt. De liefdebond mag niet verduisterd worden, de gemeenschap mag niet onderbroken worden. Dat doet de kerk jagen naar een heilig leven en zuchten naar de volkomen genade van de toekomst.

Paulus vertelt ons in dit hoofdstuk wat geloof is zonder liefde. Het is eigenlijk een karikatuur! Als het goed is bestaat er geen geloof zonder liefde tot God. En als het er wel is, dan is het bij hen die een levende band aan de Heere missen. Dan kan er veel gezegd worden dat volkomen juist is. Ze kunnen de talen der engelen spreken en bergen verzetten in het hart van de zee; ze kunnen een grote en voornamelijk plaats innemen, maar geen bevindelijke kennis hebben van de omgang met de Heere.

Gods Woord laat ons ook zien hoe het is als de liefde zonder geloof aanwezig is. We zien het bij de Paaskerk die het niet meer geloven kan maar toch de liefde nog niet kwijt is. Zij vergaat immers nimmer! Ondanks de afwezigheid van het geloof was er de band der liefde die niet teniet gedaan kon worden.

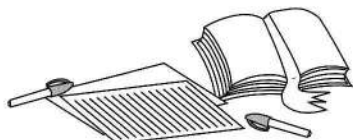
Deze liefde is dus een grote gave. Letten we er op dat geen mens liefde heeft van zichzelf. Door de val zijn we haters geworden van God en onze naaste. Hoe zwart is het beeld van de mens zoals hij in zichzelf leeft. Arm is zijn leven als hij de liefde mist. De liefde zuivert het gehele leven, doet leven uit een andere gezindheid, doet anders denken over God en de mensen om ons heen.

God begon met lief te hebben. Christus heeft Zijn Kerk liefgehad tot het einde toe. Daarom alleen heeft nu ook de zondaar God lief.

Er zijn zoveel problemen en vragen in deze tijd. Er wordt veel gesproken over Gods werk en velen kunnen het bij anderen niet vinden. Men vraagt allerwegen hoe we ons toch wel in dit leven moeten gedragen: 'Mag dit en is dat toegestaan voor een christen!' Zouden al deze vragen en evenzovele strijdpunten er niet een bewijs van zijn dat de liefde gemist wordt? De liefde tot God die alleen maar doet vragen naar Zijn wil en de liefde tot elkaar, die het goede zoekt voor Jeruzalem.

*Waar liefde woont,
Gebiedt de HEERE Zijn zegen!*

Ds. P. de Roos



VAN DE REDACTIE

Inhoud

In deze aflevering van ons blad hebben we een meditatie geplaatst over 1 Corinthe 13:13b van ds. P. Roos. Ds. M.C. Tanis schrijft een tiende artikel over prof. L.H. van der Meiden getiteld: "Instemming." Ds. P. den Butter schrijft verder over de Filippienzenbrief. Ds. P. Roos schrijft over "begeleide confrontatie". Ds. P. van Zonneveld schrijft een brief aan ouders. Ds. J.M.J. Kieviet vervolgt zijn serie over "Gods beloften". Zelf schrijven we een artikel over de Evangelieverkondiging onder het Joodse volk in Nederland naar aanleiding van het boek "Trouw aan Israël". In de vorige aflevering van ons

blad paste dit artikel niet zodat een boekbespreking over het Réveil werd geplaatst.

Ontmoetingsdag

D.V. zaterdag 11 september in de Eben- Haëzerkerk op Urk aan het Marktpllein.

Sprekers 's morgens: (aanvang 10.30 u.)

Ds. K. Hoefnagel en ds. P. Roos.

's Middags: (aanvang 14.00 u.)

Ds. G. Bouw en Ds. L.W. van der Meij.

Voor kinderoppas zal gezorgd worden. Er zullen ook boeken te koop zijn en er zal gebakken vis te verkrijgen zijn. De Domineesweg naar Urk is tijdelijk afgesloten zodat u de afslag Urk niet kunt nemen maar wordt omgeleid via Emmeloord. Het staat duidelijk aangegeven met borden die de weg naar Urk wijzen. We hopen dat er weer velen mogen komen, dat er sprake mag zijn van goede ontmoetingen en bovenal dat het Woord rijk mag spreken in harten van jong en oud.

Generale Synode

We wensen het moderamen, bestaande uit de predikanten ds. J. Westerink, ds. D. Quant, ds. G. van Roekel en ds. J.M.J. Kieviet, en al de andere afgevaardigden van harte sterkte en Gods zegen bij de arbeid die nu begonnen is. We hopen van harte dat er besluiten genomen mogen worden die zijn tot eer van Gods Naam en tot heil van onze kerken, besluiten gegrond op Gods Woord en het belijden der kerk, in de lijn van 1834 en 1892.

Verschijsning volgende nr.

Het volgende nummer van ons blad zal D.V. donderdag 23 september verschijnen, dus over twee weken. Kopij graag binnen de donderdag een week voor de verschijningsdatum. Bij voorbaat hartelijk dank voor uw medewerking.

AVH

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk. Verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter en Ds. A. van Heteren en Ds. J.M.J. Kieviet

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Kopij voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" zenden naar: Ds. A. van Heteren, Vlaak 10, 8321 RV Urk, tel. 0527-688978

ADMINISTRATIE:

P.J. Boers, Bergstoep 46C,

2959 AC Streefkerk.

Telefoon: 0184-669116.

Fax: 084-2220131.

Email: pand@solcon.nl

Girerek. 70.43.50 t.n.v. Stichting Bewaar het Pand te Streefkerk.

Abonnementsprijs € 7,- per jaar.

Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 6 dollar per jaar. Advertenties € 0,35 per mm met een kolombreedte van 6 cm.

Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van iedereen die niet op de gebruikelijke manier kan lezen uitgegeven op groot-letter of via de Electronische Postbus. Informatie en opgave: CBB, Christelijk Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden, Postbus 131, 3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

PAULUS EN DE FILIPPENZEN - 48

Verblijdt u in de Heere te allen tijd; wederom zeg ik u: Verblijdt u. Uw bescheidenheid zij alle mensen bekend. De Heere is nabij (Fil. 4:4,5).

Meer dan eens heeft Paulus in zijn brief gesproken over wat hij de Filippienzen zo graag toewenst. Ik denk bijvoorbeeld aan 2:14-16. Dat dit hem echt ernst is blijkt wel als hij, bijna aan het eind van zijn brief gekomen, de Filippienzen nogmaals een aantal aansporingen geeft, die er eveneens op gericht zijn dat ze zo zullen leven dat hun leven een aanbeveling voor de dienst des Heeren zal mogen zijn.

Zulke aansporingen vinden we ook in de verzen 4 tot en met 7. Als men in Filippi de dingen waarover het in deze verzen gaat, ter harte zal nemen en in praktijk zal brengen, zal dat aan hun getuigenis in het midden van de heidense wereld ongetwijfeld kracht verlenen. Deze drie aansporingen horen bij elkaar, al staan ze in zekere zin ook weer op zichzelf. Opvallend is overigens dat Paulus ze niet geeft in de vorm van een wens, maar in de vorm van een gebod. Hij gebruikt de gebiedende wijs. Daarom dienen ze zich aan als gezaghebbend en gehoorzaamheid-eisend. We letten in dit artikel op de eerste en de tweede

aansporing en bewaren de derde tot een volgende keer.

Gebod tot voortdurende blijdschap.

Verblijdt u in de Heere te allen tijd; wederom zeg ik (of: zal ik zeggen): Verblijdt u. Tot twee maal toe dus een gebod. In de zin van: Verblijdt u gedurig, verblijdt u altijd en verblijdt u onder alle omstandigheden.

Het is alsof Paulus nadat hij het de eerste keer gezegd heeft, direct een tegenwerping hoort. Zo in de zin van: Hoe kan dat nu? Kan een mens zich altijd door verblijden? Zijn er dan niet heel wat omstandigheden die het hem absoluut onmogelijk maken om blij te zijn? Daarop antwoordt Paulus door eenvoudig zijn gebod te herhalen: *Wederom zal ik zeggen: Verblijdt u. Dus, ondanks alle denkbare tegenwerpingen, toch blijdschap!*

De vraag is overigens wel op zijn plaats: Hoe kan dit gebod opgevolgd worden? Voor het antwoord op deze vraag moeten we er op letten dat Paulus dit gebod binnen een bepaald raam plaatst. De sfeer waarin het gebod opgevolgd dient te worden geeft de apostel aan met de woorden 'in de Heere'. Dat wil zeggen: In die dingen die behoren bij de vereniging met de Heere Jezus. Het belangrijkste

geheim van het ware geestelijke leven is immers gelegen in de vereniging met Christus. Vandaar dat we in de brieven zo vaak de uitdrukking 'in de Heere' tegenkomen.

Als hij hier spreekt over gedurige blijdschap doet Paulus dat ook in deze geest. Hij doelt op blijdschap die haar speciale beleving vindt in de werkelijkheid van het verbonden zijn met de Heere. Het gaat om wat Gods kinderen in Christus zijn en wat zij in Christus hebben en ook nog zullen hebben. Dat zijn immers de dingen die onveranderlijk en onvernietigbaar zijn.

Natuurlijk zou het wreed geweest zijn van de apostel als hij de Filippenzen zou hebben aangespoord blij te zijn over de dingen die verdriet en pijn en teleurstelling veroorzaken. Maar dat doet Paulus niet. Hij betreft de blijdschap alleen op de dingen die ze in Christus hebben: de onvergankelijke werkelijkheden die deze vereniging met Hem met zich brengt.

Vergeet niet in welke omstandigheden Paulus zelf verkeert als hij dit schrijft. Hij zit gevangen in Rome. Hoe het met hem gaan zal weet hij niet. Daarover heeft hij geen enkele zekerheid. In ieder geval kan hij zich op dit moment niet vrij bewegen. Er is altijd een romeinse soldaat bij hem. En dan hoort hij ook nog van dwaalleer die her en der verkondigd wordt en de gemeenten in verwarring brengt. Hij hoort van de invloed die van dwaalleraars uitgaat. Daar heeft hij verdriet van. In 3:18 liet hij heel eerlijk weten dat hij over die dwaalleraars wenende schrijft. Heus, Paulus, de man die hier over altijddurende blijdschap schrijft, is geen vreemdeling van verdriet en pijn en teleurstellingen. En toch schrijft hij dit gebod!

Kan dat dan? Ja, dat het kan is in Paulus' eigen leven gebleken. Dat kunnen de Filippenzen zich nog wel herinneren. Toen hij met het Evangelie in hun stad kwam duurde het niet lang of hij belandde in de gevangenis. Daar zat hij, samen met Silas, met bloedende ruggen. En toen? Zaten zij daar toen te kreunen en te klagen en verwijten te maken aan het adres van hun beulen? Helemaal niet. Te middernacht zongen Paulus en Silas Gods lof. Ondanks de pijnen en ondanks de gevangenschap. Hoe kon dat? Paulus en Silas wisten dat al die pijnlijke dingen waar

ze doorheen moesten, op geen enkele manier verandering hadden gebracht in hun relatie met de Heere. Nog altijd waren ze in Hem, aangenomen door Hem, verlost door Hem, bewaard door Hem. Dat kon de gevangenis niet anders maken. Vandaar dat ze zelfs toen en daar reden hadden om zich te verheugen in God.

Hoe mogelijk

We begrijpen intussen wel, dat om deze blijdschap te kennen het voor alle dingen nodig is, dat we weet hebben van die vereniging met de Heere. Dat we weet hebben van ons aandeel in Hem en van het wondere feit, dat Hij ons in genade heeft aangenomen. En dan is het nog waar dat er tijden kunnen zijn van grote en diepe neerslachtigheid en moedeloosheid. Dat hangt soms mede af van onze levensgang, die voor de een moeilijker is dan voor de ander. Het kan ook samenhangen met bepaalde karaktertrekken en -eigenschappen. De een heeft nu eenmaal meer aanleg tot neerslachtigheid en pessimisme dan de ander. We lezen in de Schrift van Heman (Ps. 88), die van zichzelf zegt, dat hij van zijn jeugd aan bedrukt en doodbrakende is geweest en Gods vervaarnissen droeg en twijfelmoedig was.

En toch, ondanks dat alles is een van de kenmerken van het leven der genade toch blijdschap. Als Paulus in Gal. 5:22 over de vrucht des Geestes spreekt, noemt hij eerst de liefde en onmiddellijk daarna blijdschap. En hoe typeert hij het Koninkrijk Gods? *Want het Koninkrijk Gods is niet spijs en drank, maar rechtvaardigheid en vrede en blijdschap door de Heilige Geest* (Rom. 14:17).

En toch kan ik het niet helpen, dat ik met deze woorden van Paulus moeite blijf houden, zegt iemand. Ik hoor ze ook te vaak aanhalen door mensen uit een hoek die ik niet durf te vertrouwen. Er is een christendom dat zogenaamd altijd blij is en altijd zingen kan, maar van die andere dingen waar de Bijbel van spreekt weten ze niets. Althans daar hoor je ze nooit over. Het lijkt wel alsof de zonde een gepasseerd station in hun leven is en ze er nooit meer moeite mee hebben dat ook na ontvangen genade de zonde nog in ons woont. Daarom vind ik een oproep om altijd blij te zijn toch maar verdacht.

Accoord. Het hangt er inderdaad maar van af wie we zoiets horen zeggen. In de mond van sommigen klinkt het ook onwerkelijk. Er is een gemaakte blijdschap; een opgepepte blijdschap. En daar kun je met geen mogelijkheid jaloers op worden. Maar u wilt toch de apostel Paulus niet verdenken van oppervlakkigheid? Denk nog eens aan die nacht in Filippi, toen hij in de kerker zat. Heus, hij heeft wel geweten wat hij hier neerschreef. En laten we de oppervlakkigheid die we om ons heen constateren toch nooit gebruiken als een argument om aansporingen zoals we die in deze woorden van Paulus aantreffen, monddood te maken. Laten we er liever naar staan te beleven wat het 'in de Heere' betekent. Dan komt de beleving van die blijdschap ook.

Gebod tot zichtbare ruimhartigheid

Uw bescheidenheid zij alle mensen bekend. Zo lezen we in onze Statenvertaling. Het wordt ook wel vertaald als 'vriendelijkheid'. Het woord in het grieks is een complex woord, waar eigenlijk geen nederlandse vertaling voor bestaat. Als ik voor een bepaalde vertaling mag pleiten zou ik kiezen voor 'ruimhartigheid'. De gedachte die er in opgesloten ligt is de gedachte om niet altijd gelijk te willen hebben en niet altijd op onze strepen te willen staan. 'Inschikkelijkheid' geeft ook weer wat bedoeld wordt.

Mogelijk kunnen we het woord het beste leren verstaan als we op andere plaatsen letten waar het ook voorkomt. In 1 Tim. 3:3 lezen we, dat een ouderling geen smijter of vechter moet zijn, maar 'bescheiden'. Hij moet dus niet iemand zijn die direct met woorden of met daden tot een vechtpartij over gaat, maar die geduldig luistert en ruimhartig genoeg is om een ander ook een kans te geven. Hetzelfde vinden we in Tit. 3:2. *Geen vechter, maar bescheiden, alle zachtmoedigheid bewijzende jegens alle mensen.*

In 2 Cor. 10:1 gebruikt Paulus het weer en daar betreft hij het op de Heere Jezus. Daar is het vertaald met 'goedertierenheid'. Wat Paulus bedoelt is dat de Filippenzen in de voetstappen van de Heere Jezus zullen gaan en zullen leven uit de geest waaruit Hij leefde. Zoals dat in 2:5 ook al gezegd is: *Dat gevoelen zij in u, hetwelk ook in Christus Jezus was.*

En wat was dat gevoelen? Dat Hij niet terugschold als Hij gescholden werd. Dat Hij het overgaf in de handen van Hem die rechtvaardig oordeelt.

Is dit nu alweer een opdracht die onmogelijk uitgevoerd kan worden? Ach ja, voor een mens in eigen kracht is dit onmogelijk. Wie kan zo leven? Wie is als Jezus? Niemand immers! Paulus beseft dat en daarom geeft hij er een bemoedigende aansporing bij. *De Heere is nabij*. Wat wil hij daar dan mee zeggen?

De Heere is nabij

We kunnen dit woord op twee manieren verstaan. 'Nabij' kan een aanduiding van plaats en een van tijd zijn. Is het plaatselijk bedoeld, dan zegt Paulus: Wat u ook meemaakt, bedenk dat de Heere vlak bij u is. Hij slaat uw gedrag gade. Maar Hij is ook tot uw hulp gereed. Zoiets ondervond Paulus; toen iedereen hem in de steek liet en Paulus er voor zijn rechter alleen voor stond, ondervond hij dat de Heere hem bijstond en vlak bij hem was (2 Tim. 4:16,17).

We kunnen het woord 'nabij' ook opvatten als een bepaling van tijd. Dan zegt Paulus hier, dat de Heere op het punt staat om te komen. Dan staat hier zoiets als wat we ook lezen in 1 Petr. 4:7 en Jac. 5:8: *De toekomst des Heeren genaakt*. De Heere komt weer. En als Hij komt zal Hij alle dingen recht zetten. Dan wordt het onrecht gewroken. Wat scheef is wordt dan recht gemaakt. Daarom behoeft een mens zichzelf niet te wreken en er niet zelf voor te zorgen dat hij erkend wordt in zijn rechten. God Zelf zal de zaak van de Zijnen ter hand nemen.

Of het nu op de ene manier of de andere bedoeld is, in ieder geval ligt er een krachtige bemoediging in voor allen die van de Heere zijn. Hij is nabij. Nabij de ziel die tot Hem zucht. Nabij allen die onderdrukt worden. Hun zaak is Zijn zaak geworden. In dat besef is het mogelijk ruimhartig te zijn en dat te laten blijken aan iedereen.

Niet ruimhartig in de zin, dat we iedereen maar gelijk geven. Dat is slapheid en getuigt van het ontbreken van een eigen overtuiging. Er zijn dingen waar een christen absoluut vast in behoort te staan en waar hij nooit van mag afwijken. De waarheid Gods bijvoorbeeld. Als die in het geding is,

past ons geen ruimhartigheid, alsof iedereen wel op zijn eigen manier mag geloven. Maar al past ons op dat terrein onverschrokken standvastigheid, in zaken als schade en onrecht lijden en wat ons persoonlijk wordt

aangedaan: wees bescheiden, wees vriendelijk, wees verdraagzaam. Denk aan Christus, die het kruis heeft gedragen en de schande veracht.

P. den Butter

PROF VAN DER MEIDEN - 10

Geen standbeeld, maar instemming.

In verschillende artikelen hebben we stilgestaan bij het werk van prof. van der Meiden. Dit was veel. Drie vakgebieden om te doceren waren hem toevertrouwd. Oude Testament, Nieuwe Testament en de ambtelijke vakken. Een geweldige opdracht, maar de Heere gaf kracht. In de vijftien jaar dat hij als hoogleraar werkte, heeft hij slechts één uur moeten verzuimen. Dat er over zijn werk geschreven kon worden houdt verband met het feit dat de studenten collegedictaten kregen. Vandaar dat daar het één en ander uit geput is en uit artikelen. Van der Meiden moeten we zien als een gave van de Heere aan de Theologische School. We weten welk een opleiding hij had en waartoe hij als hoogleraar geroepen werd en hoe hij zich heeft mogen bekwamen. Van zijn roeping was hij zich steeds bewust, vandaar dat bidden en werken steeds samengingen. Ijverig heeft hij gestudeerd. Dit deed hij omdat de Heere dit van hem vroeg, maar bijzonder dat het Woord van de Heere daar recht op heeft. Steeds werd door hem benadrukt de onlosmakelijke band tussen kennen en geloven, wetenschap en vroomheid. Prof J. Hovius zijn collega heeft gezegd: deze Schriftgeleerde bij uitnemendheid wordt niet moe een zaak voortdurend centraal te stellen: de alles beheersende plaats van de Heilige Schrift als het Woord van God in leer en leven. Diepe eerbied had van der Meiden voor de Heilige Schrift omdat God daardoor tot ons spreekt. Zelfs de talen waarin de Bijbel geschreven is dienen zijns inziens als heilige talen beschouwd te worden. De Heilige Geest heeft op de openbaringstalen een bijzonder stempel gezet. Van der Meiden had maar één streven om het Woord van de Heere te onderzoeken, uit te leggen en uit te dragen. Want het Woord is ons enig richtsnoer. We lezen bij hem: de Heilige Schrift is het beschreven Woord van God, van God getheopneust, ingegeven door de Heilige Geest. Deze inspiratie van de

Schrift die men zich weliswaar organisch en niet mechanisch voor moet stellen, omvat elk Woord van de Schrift. Wanneer de Schrift tot ons spreekt, spreekt God. Dit Schriftgeloof rust op de Schrift zelf. Die schittert door eigen licht. Wij mensen hebben nodig de verlichtende werking van de Heilige Geest. Voor ons dienen Woord en Geest samen te gaan. Voor de prediking is grondige exegese van de tekst vereist. Nimmer mag er zijn een heersen over het Woord en zeker niet een zelfbepaling van het Woord. Zo ziet van der Meiden bijvoorbeeld het boek Genesis als beschreven Gods openbaring en historisch getuigenis, dat letterlijk verstaan moet worden. Ook de bestreden gedeelten zijn voor ons historie, letterlijk waar. De Heere moet Zelf in de verhalen, zingen, profeteren, manen troosten, jubelen voor ons zielsoor. Laten we dit niet als overdreven uitleggen. In alles sprak bij van der Meiden de band aan het Woord van de Heere. Wat de prediking betreft moet er naar zijn overtuiging schriftuurlijk en bevindelijk geprekeet worden. De tekstverklaring moet doorgeven wat de Heere in het hart werkt. De ware bevinding is niets meer, maar ook niets minder dan het waarachtig beleven van Gods Woord. Dit bevindelijk element mag niet achterwege blijven. Vanzelf hoort daarbij dat er toepasselijk onderscheidend en ontdekkend geprekeet moet worden. Als hoogleraar zei hij steeds tegen zijn studenten: mijne heren, er moet bevindelijk geprekeet worden. Om dit recht te kunnen werd door hem benadrukt: met moet leven in gemeenschap met de Heere en deel hebben aan Zijn heil.

Hiermee hebben we een samenvatting gegeven, van wat we bij van der Meiden hebben gelezen. Wat hij doceerde en schreef in de vorige eeuw. Wat hij doorgaf kreeg betekenis voor de student, die zich aan hem verbonden wist en overtuigd was dat hij een uitnemend leermeester was.

Een schriftgeleerde in de beste zin van het woord. De wezenselementen van zijn onderwijs mogen niet tot het verleden behoren. Zeker is belangrijk een goede schriftverklaring, maar nimmer zonder bevinding. Laten we ook onthouden, dat onze kerken onder de zegen van de Heere daardoor zijn gebouwd. In de breedte en in de diepte. Die bevinding is in 2004 van geen andere inhoud dan in 1950. Wie dit meent, kent niet wat Judas schrijft, namelijk het strijden voor het geloof, dat eenmaal de heiligen is overgeleverd. Wee de voorgangers, de gemeenten wanneer er een tegenstelling is met het verleden. Of als het heden alleen maar aangeeft een vorm zonder wezen. Een preek met termen, met waarheden maar zonder Geest en leven en geestelijke leiding. Laten we als ambtsdragers onszelf niet vergeten. In verband met zijn benoeming tot hoogleraar van de Theologische School nam van der Meiden 30 augustus 1938 afscheid van Den Haag Centrum. De preek ging over Deuteronomium 32:4a en Lukas 17:10 het middelste gedeelte.

Na rijke zaken gezegd te hebben over de Rots en Zijn volkomen werk dat blijvend is, heeft van der Meiden het

over de onnutte dienstknecht. Zulk een knecht is onbruikbaar, ongeschikt, onnut in zichzelf. Laat hij veel geleerd hebben, veel weten, veel goede eigenschappen hebben. Hij is onbruikbaar, ongeschikt in zichzelf. Hij is nut voor de hel. Het is een wonder van genade als hij een slaaf des Heeren is. Een gekochte door het bloed van Christus. Dit moeten predikanten weten! Predikanten zijn niet het eigendom van Jezus, omdat zij predikant zijn. Laten zij het maar niet vergeten. Vrije genade is het als zij Gods kinderen worden. En genade is het ook als zij geroepen worden tot de dienst van het Woord. Alles was en is genade alleen!

Tenslotte: geen standbeeld voor van der Meiden. Daar heeft hij ook niet voor gewerkt, noch minder naar gestreefd. Er dient echter wel naar hem geluisterd te worden. Want wat van der Meiden sprak en leerde moet bij ons een klankbodem hebben. Het zal praktijk moeten zijn in ons ambtelijk leven met de belijdenis: ik ben in mezelf onbruikbaar materiaal, maar de Heere riep en Hij bekwaamt. Dan verstaan we wat een predikant zei: onbekwaam, maar niet onbevoegd!

M.C. Tanis

VOOR WIE ZIJN GODS BELOFTEN? (7)

Op de dag dat ik deze regels schrijf, had ik het voorrecht het huwelijk van twee jonge mensen te mogen bevestigen. Het is altijd weer ontroerend wanneer de eerste gang van jonggehuwden op de dag van hun huwelijk naar de kerk is waar hun het Woord van de Heere wordt verkondigd. En waar ze neerknielen om over hun nu pas begonnen weg de zegen van de Heere af te smeken. Zo was dat dus vandaag ook in de kerk van Rotterdam-Kralingen.

De woorden die aan het bruidspaar zijn meegegeven, waren genomen uit Numeri 6, de woorden van de bekende hogepriesterlijke zegen. De Heere had tot Mozes gesproken en hem de opdracht gegeven om op zijn beurt Aäron en diens zonen aan te spreken. Ze moesten op gezette tijden het volk van Israël zegenen, zeggende tot hen: "De HEERE zegene u en behoede u. De HEERE doe Zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig. De HEERE verhef de Zijn aangezicht over u en geve u vrede!" Dat waren de zegenwoorden die de hogepriester en zijn zonen op het volk mochten leggen. En de Heere

voegt er nog aan toe: *also zullen zij Mijn Naam op de kinderen Israëls leggen en Ik zal hen zegenen.*

Diepe en aansprekende woorden om een bruidspaar mee te geven. Om die op hun hart te binden. Immers, zo erkennen we het met het huwelijksformulier, *aan de gehuwden overkomt gewoonlijk velerhande tegenspoed en kruis vanwege de zonde.* Maar nu mogen ze, aldus datzelfde formulier, *ook in hun harten verzekerd zijn van de gewisse hulp van God in hun kruis.* De Heere belooft hun dat, Hij zegt het hun toe, ze mogen ervan verzekerd zijn. *Hij wil de getrouwen Zijn hulp en Zijn bijstand altijd bewijzen, ook wanneer men zulks allerm minst verwacht...* En passen daarbij niet de woorden van de priesterlijke zegen, genomen diep uit het Oude Testament?!

"aan de kinderen Israëls"

Maar nu passen deze zelfde woorden ook in deze artikelenreeks. In deze serie artikelen die zich erop toelegt om antwoord te ontvangen op de

vraag: "Voor wie zijn Gods beloften?" Het verband is snel gelegd. Want zijn die zegeningen die aan het volk gegeven mochten worden niet even zoveel beloften van de Heere? Volgens de puriteinse Schriftuitlegger Matthew Henry wel. Ik lees in zijn verklaring van Numeri 6: *"Hiermede heeft God eer gelegd op de priesters, want het mindere wordt door het meerdere gezegend. En hiermede heeft Hij aan het volk een grote vertroosting geschonken, daar zij de priester beschouwden als Gods mond tot hen. Hoewel de priester door of uit zichzelf niet méér kon doen dan om een zegen te vragen of te bidden, heeft toch zijn gebed, daar hij door zijn ambt voorbidder was en dat deed in de naam van Hem die de zegen gebiedt, een belofte medegebracht..."*

Een belofte – een drievoudige belofte zelfs. Drie zegenspreuken, terwijl elk ervan op haar beurt weer uit twee delen bestaat. Daarbij valt het op dat het laatste deel van elke zegenspreuk het eerste deel nader verklaart en uitlegt.

Voor wie waren deze zegeningen, deze beloften? De vraag in dit artikel is: aan wie werden ze geschonken?, aan welk adres werden deze beloften gepredikt?, wie waren de geadresseerden van deze beloften?

Nauwkeurige en eerlijke lezing van Numeri 6 geeft het antwoord. Aäron en zijn zonen krijgen de opdracht om "de kinderen Israëls" te zegenen. Welke kinderen van het volk Israël? Van een bepaalde leeftijd? Van een zekere achtergrond? Behorend tot één of slechts enkele stammen? De kinderen Israëls die zich onderscheidden door een bepaalde ijver en ernst? Of door een mate van offergave in het heilgdom? Geen van alle deze aanduidingen is erbij gevoegd. Ook niet: van een bepaalde vroomheid. Of: de mensen die de Heere ernstig en dagelijks zochten... Het staat er allemaal niet. Dit staat er: *"also zult gijlieden de kinderen Israëls zegenen, zeggende tot hen..."* Helemaal in het algemeen. Om de belofte van deze zegening te ontvangen, hoefde men alleen maar tot de kinderen Israëls te behoren. Je hoefde alleen maar daar te gaan staan, daar waar de zegen werd gegeven, daar waar de beloften werden gepredikt, daar in de nabijheid van de tabernakel, en later: in de voorhof van de tempel. En dan ontving je die zegening en dan werd aan

jou die drievoudige belofte verkon- digd. De toezegging van Gods heil, in de vorm van deze zegening, werd aan allen en een ieder geschonken. Wie je ook was...

Maar – dat was dan zeker alleen maar een uitwendige belofte? Die zegen betrof dan misschien slechts wat hoorde tot de dagelijkse dingen? Hierin was dan zeker niet het geestelijke heil, de zaligheid van de ziel, vervat? Want die is immers alleen bestemd voor Gods uitverkorenen... En de behoefte daaraan wordt toch alleen ervaren door de ellendigen en de armen van geest, die voortdurend tot de Heere roepen...

Laat het duidelijk zijn: het gaat nu niet om de vraag wie er uiteindelijk delen zullen in de vervulling van Gods beloften. En evenmin is aan de orde dat de Heere voor het zaligmakend werk in de harten eerst plaats gaat maken. Nee, waarom het nu gaat, is het antwoord op de vraag: aan wie worden Gods beloften gepredikt?, moeten van Godswege gepredikt worden? En op die vraag luidt het antwoord van de heilige Schrift: aan *"de kinderen Israëls"*, onbepaald wie! De opdracht van de Heere aan Aäron en zijn zonen luidde zo en niet anders.

bewaring, genade, vrede

Wat behelsde deze drievoudige zegening? Laten we ze eens een ogenblik lezen. De eerste van de drie luidt: *"De Heere zegene u en behoede u!"* Ik zei al: het tweede gedeelte van elke zegenspreuk verklaart het eerste deel. Hier wordt dus Gods zegen toegezegd. En die zegen houdt in dat een mens behoed wordt, dat hij bewaard wordt. Dat er bescherming is op de weg die hij gaat. Dat de Heere een vurige muur voor hem is. Zoals Hij tot Abram sprak: *"Ik ben u een Schild, uw Loon zeer groot."* Of zoals de dichter van één van de Psalmen de Heere kende en van Hem zong: *"De HEERE is uw Bewaarder, de HEERE is uw Schaduw aan uw rechterhand. (...) De HEERE zal uw uitgang en uw ingang bewaren, van nu aan tot in eeuwigheid."* En zeg nu eens dat het hier slechts om tijdelijke zegeningen gaat. Dat de waarde ervan beperkt blijft tot het hier en nu. Dan zouden we toch tekort doen aan deze woorden.

De tweede zegening spreekt over Gods aangezicht: *"de HEERE doe Zijn aangezicht over u lichten en zij u*

genadig!" Van nature leeft ieder mens in de duisternis. Het is de duisternis waarvoor hij zelf heeft gekozen. De duisternis van het leven buiten de Heere en daarom zonder de Heere en tegen de Heere. De Heere is afwezig in ons leven. En die afwezigheid van Hem, Die een licht is, brengt alleen maar duisternis. Maar nu klinkt de belofte van het doen lichten van Gods aangezicht. Hij is de enige die onze duisternis verdrijven kan en ons brengen kan in de lichtkring van Zijn genade.

Genade!, ja daar spreekt deze tweede zegening ook van: *"... en zij u genadig!"* Het is ook alleen maar genade als de Heere mij verlost uit de duisternis van mijn verlorenheid en mij brengt tot de kennis der zaligheid. Dat is onverdiende gunst, bewezen aan een mens die het onwaardig is. Die het niet verdient. Die heel wat anders verdient. En daarom is het genade!

En de derde zegening? Die ligt in het verlengde van de tweede: *"de Heere verheffe Zijn aangezicht over u..."* Dat wijst op dezelfde genade, maar het is zo mogelijk nog rijker en voller. Het aangezicht verheffen over iemand, dat wil in de beeldtaal van de Bijbel zeggen: hem of haar zijn liefde, zijn gunst betonen. En de vrucht ervan? Dat is de vrede in het hart. De vrede die alle verstand te boven gaat. *"... en geve u vrede!"* Dan is er niets meer dat scheiding maakt. Alles wat onrust brengt, alles wat storing geeft, is verdwenen. Dan is de duisternis van Gods ongenoegen over mijn leven weggenomen. En dan blijkt het: *"Gods vriendelijk aangezicht heeft vrolijkheid en licht voor alle oprechte harten, ten troost verspreid in smarten..."*

Dit alles is maar een korte en zeer ontoereikende aanduiding van de betekening van deze drievoudige zegening. Nogmaals de vraag: aan wie wordt ze gegeven?, wie wordt ze op de harten gelegd?, aan wie wordt ze gepredikt – deze diepe, alomvattende belofte van Goddelijke bewaring en genade en vrede, deze onverdiende en genadige zegen. Wie? *"... de kinderen Israëls"*, onbepaald.

Het wordt allemaal nog dieper en onbevattelijker als we nog een ogenblik ons indenken hoe die zegen op het volk van Israël gelegd werd. Aan wie was het opgedragen om dat te doen? Aan de priester. En wanneer gaf de priester de zegen aan het ver-

zamelde volk op de voorhof? Dat was wanneer hij zijn arbeid in en rond het heiligdom had verricht. Als het offer was gebracht, als het bloed had gevloeid en als de rook was opgegaan. Als hij eigenhandig van het bloed genomen had en daarmee de hoornen van het altaar bestreken had. Daarna kwam hij uit en legde op het volk de zegen van de Heere: *"De Heere zegene u en behoede u..."*

Wat was het kenmerkende van die zegenende handen? Van die handen die als het ware de beloften van de Heere op het volk legden...? Het waren handen, rood van het offerbloed. Ze lieten zien dat alleen in de weg van de bloedstorting zegen van de Heere ontvangen kan worden. Er is geen zegen zonder offer. Er is geen belofte zonder bloed.

Die bebloede handen predikten het volk enerzijds dat ze de vloek verdiend hadden. Want in plaats van dat offerdier hadden zij moeten sterven. Immers, vervloekt is een ieder die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet om dat te doen. De prediking van de vloek... Maar nu ontvangen ze de zegening. Nu wordt hun Gods belofte gepredikt, verworven door het bloed van het offer: *"De Heere zegene u en behoede u..."* En heel het verzamelde volk mag die prediking ontvangen!

vloek en zegen

De lijn naar het Nieuwe Testament is helder. Er is een Lam - van God gezonden. Door Johannes de Doper was Hij aangewezen: *"Zie het Lam Gods..."* Dat ook nu nog de Evangelie-boodschap verkondigd worden mag, dat Gods beloften gepredikt mogen, ja moeten worden, het vindt z'n grondslag in het bloed van dat Lam. En tegelijkertijd is Zijn werk ook de inhoud van Gods beloften. Want de apostel Paulus heeft niet voorgenomen iets te weten en iets te prediken dan Jezus Christus en Dien gekruisigd.

Die 'bloed-theologie', die prediking van het bloed, is enerzijds de prediking van de verdiende vloek. Want als ik het bloed aan die zegenende Priesterhanden zie, dan besef ik nog temeer dat het mijn plaats was geweest, waar het wraakzwaard van Gods gerechtigheid Hem trof. Dan is het alleen maar genade als er voor mij ontkoming is. Dan is er reden om mijn zonde en vervloeking voor Gods aangezicht te overdenken.

Diezelfde prediking is tegelijkertijd

verkondiging van de zegen en de zaligheid die er in die Ander is. In Gods lieve Zoon die met Zijn eigen bloed volkomen betaalde en die alle gerechtigheid heeft vervuld. Opdat er zegen en zaligheid voor verloren mensen zou zijn. En opdat ook ik de zalige bate van Zijn belofte zou ontvangen: "De Heere zegene u en behoede u..."

"Voor wie zijn Gods beloften?" Vandaag vatten we deze vraag op als: aan wie worden ze gepredikt? Naar Gods bevel luidt het antwoord op deze vraag: "de kinderen Israëls" – zonder enige inperking. En daarom: aan allen en ieder! "Voorts is de belofte des Evangelies, dat een iegelijk die in de gekruisigde Christus geloofd, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe. Welke belofte aan alle volken en mensen, tot welke God naar Zijn welbehagen Zijn Evangelie zendt, zonder onderscheid moet verkondigd en voorgesteld worden, met bevel van bekering en geloof" [D.Leerr., II, 5].

J.M.J. Kieviet

TROUW AAN ISRAËL (4)

Evangelieverkondiging onder het Joodse volk in Nederland vanaf de Reformatie tot de Tweede Wereldoorlog

Ds. C. Neele schrijft hierover een hoofdstuk in het bovengenoemde boek. Enkele zaken willen we u in dit artikel daaruit doorgeven. In de 16^e en 17^e eeuw heerste er in ons land een grote verdraagzaamheid ten opzichte van vreemdelingen. Ook ten aanzien van Joden. Veel vreemdelingen vonden een veilige wijkplaats in ons land. De kerk voelde het als haar plicht om aan die vreemdelingen het Woord te verkondigen, ook aan de Joden. In andere landen werd deze roeping ten aanzien van het Joodse volk bijna niet verstaan. In Duitsland had men hier geen oog voor vanwege de negatieve houding van Luther ten aanzien van de Joden. Luther heeft in zijn laatste preek voor zijn dood de Joden scherp veroordeeld.

In Engeland en Schotland lag dit anders. Vele geschriften in deze landen handelen over de toekomstverwachting voor het Joodse volk. In de Westminster Catechismus wordt in de uitleg van de bede "Uw Koninkrijk

kome" geschreven over de roeping van de Joden. Ook in ons land verstond men onder invloed van Calvijn de roeping ten aanzien van het Joodse volk. Junius, hoogleraar aan de eerste universiteit van de Nederlanden te Leiden, antwoordde op de vraag hoe er gehandeld diende te worden met de Joden: "Ofschoon het lichaam der Joden in het algemeen van God verworpen zij, nochtans mogen wij daaruit niet besluiten, dat men al de bijzondere leden der Joodse natie onder de christenen niet zou mogen dulden, want de Kerk moet uit beiden verzameld worden." Er valt ook te denken aan de opvattingen van Willem Teellinck, Godefricus Udemans en Eeuwout Teellinck.

In 1619 ontvingen de Joodse vluchtelingen in de Republiek der Nederlanden volledige erkenning van hun vrijheid. In datzelfde jaar sprak men in de vergadering van de Dordtse Synode over de evangelieverkondiging onder de beminden om der vaders wil. In de aanlooptijd naar deze Synode was er brede belangstelling voor de bekering der Joden. Na 1619 hebben kerkelijk vergaderingen besluiten genomen aangaande de bekering van het Joodse volk. De synode van 1619 zag uit naar de bekering der Joden.

De Utrechtse Synode van 1670 formuleerde tien middelen tot bekering der Joden. Het ging erom dat er zoveel mogelijk gedaan zou worden om de Joden te overtuigen opdat zij Jezus Christus als de Messias zouden erkennen, die hun vergeving, tijdelijk en eeuwig heil heeft aangebracht. Onder meer diende de vertaling van het Nieuwe Testament ter hand genomen te worden. Er werd opgeroepen tot gebed voor de Joden. Theologische studenten dienden bekend gemaakt te worden met geschilpunten tussen Joden en Christenen. Ook latere synoden hebben zich positief uitgesproken over de arbeid onder het Joodse volk. Er zijn geen statistieken bijgehouden van aantallen Joden die bekeerd zijn. Wel zijn er bekende voorbeelden. Er valt te denken aan Christiaan Salomon Duijtsch. Zijn levensgeschiedenis staat beschreven in het boek "De wonderlijke leiding Gods." Wellicht hebt u het ook in uw bezit. Deze Christiaan Salomon Duijtsch schreef een boek bestaande uit drie banden getiteld: "Israëls verlossing en eeuwige behoudenis." Hij schreef dit lijvige boek-

werk om de Joden te overtuigen van de waarheid van het Oude en Nieuwe Testament. Het werk van Salomon Duijtsch was van betekenis in de tweede helft van de 18^e eeuw.

In de 19^e eeuw ontstond in Réveilingen belangstelling voor de bijzondere plaats van het Joodse volk in Gods Woord. In Londen werd in 1809 een vereniging opgericht die de naam droeg: 'The London Society for promoting Christianity amongst the Jews.' (De Londense vereniging tot verbreiding van het christendom onder de joden). In 1846 richtte Isaac da Costa de vereniging 'De vrienden Israëls op.' Zij lieten een maandblad verschijnen en belegden bidstonden voor Israël. Niet ieder was het er direct mee eens het evangelie te verkondigen onder de Joden. Koning Willem II hoorde van het meningsverschil aangaande de Evangelieverkondiging onder de Joden en verbood de vereniging 'De vrienden Israëls.' De vereniging werd ontbonden, maar de plaatselijke comite's bleven bestaan. In 1849 begon de bekeerde Jood C.F. Schwartz het Evangelie onder de Joden te verkondigen in Amsterdam. Vanuit Engeland werd door de Londense Vereniging die we al noemden Benjamin Nehemia Salomon naar Rotterdam als zendeling uitgezonden. Vanaf 1820 arbeidde ds. A.I. Thelwall in Amsterdam. Vooral in Rotterdam kwam het werk tot grote bloei. Paulus Julius Bloch arbeidde 55 jaar (1844-1899) onder de Joden. In 1899 werd Jozeph Zalman aangesteld. Vanuit Oost-Europa trokken in die tijd veel Joden naar Amerika. In Rotterdam moesten zij geruime tijd wachten voordat ze aan boord konden. Dit gaf Zalman gelegenheid hen het Evangelie te verkondigen. In woord en daad stond hij de vaak berooide Joden bij. In 1940 moest het werk in Rotterdam worden stilgelegd vanwege de Duitse bezetting.

In de 19^e eeuw was het werk onder de Joden niet kerkelijk gebonden. Aan het einde van de 19^e eeuw zijn de kerken gaan nadenken over de Jodenzending. Allereerst waren dat de Afgescheidenen van de Christelijke Gereformeerde kerk. Als doel werd aangegeven Israël te brengen aan de voeten van de Messias. Lektuur werd verspreid en een zendingsdag werd gehouden. Omdat uit Israël de Messias was voortgekomen, was men

dit volk eerbied verschuldigd. Men geloofde dat de Heere naar dat volk zou omzien.

Kuypers gedachten over het Joodse volk stonden bijna haaks op die van de afgescheidenen. We lezen op blz. 131 dat men volgens Kuyper geen eerbied voor de Joden behoefde te hebben, ook niet omdat uit hen de Christus geboren is. De nadruk moet vallen op de verwerping van de Messias. De Joden verwerpen immers het klare licht van het Nieuwe Testament. De theologische visie van Kuyper bemoeilijkte het werk onder de Joden zeer.

In 1911 verscheen een brochure van de hand van ds. J.P. Tazelaar getiteld "Gij blijft mij onvergetelijk. Een woord in het belang van den arbeid der Zending onder de Joden." Daarin slaat hij een brug tussen de gedachten van Kuyper en de afgescheidenen. Tazelaar pleitte voor een bijzondere plaats voor het Joodse volk. Ook andere geschriften hebben invloed gehad. Zo werd in 1916 de eerste predikant benoemd om te werken onder het Joodse volk in Nederland: ds. Jac van Nes verkondigde regelmatig het Evangelie voor een gehoor van honderden Joden. Tot aan de Tweede Wereldoorlog werd dit werk door de Gereformeerde Kerken gedaan. Na de Tweede Wereldoorlog is er een omslag gekomen in het denken over het werk onder de Joden. De holocaust zou de kerken het recht ontnomen hebben om aan de Joden het Evangelie te verkondigen.

Na de Tweede Wereldoorlog

Hierover schrijft dhr. G. Roos. Eerst was er in de 20^e eeuw nog wel sprake van aandacht voor het verkondigen van het Evangelie onder de Joden. Later is er verzet tegen gerezen. Een belangrijke factor hierbij is het doden van 6 miljoen Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog. Er is bijna geen sprake meer van Evangelisatie onder de Joden, wel van dialoog met en luisteren naar de Joden. In de slotboodschap van 1928 van de wereld zendingsconferentie lezen wij het volgende: "In het bijzonder gaat onze roepstem uit tot het Joodse volk, welks Heilige Schrifturen ons eigendom zijn geworden en waaruit Christus voortgekomen is voor zoveel het vlees aangaat, dat het zich met een geopend hart kere tot die Heer, in Wie de vervulling is van de hoop van hun eigen volk, van zijn profetische

roeping en van zijn ijveren voor heiligheid." De assemblee van de Wereldraad van Kerken handhaafde in 1948 de noodzaak van zending ten aanzien van Joden. Van de zijde van de Joden was er verzet tegen zending en evangelisatie. De kern van de afwijzing ligt in de overtuiging dat de mens moet meewerken aan de verlossing. Een ommezwaai in het theologisch denken van veel christenen heeft plaatsgevonden, men is anders gaan staan tegenover andere godsdiensten. Er wordt gepleit voor dialoog tussen christenen, Joden en mohammedanen. Een minderheid onder de christenen blijft bij de overtuiging dat het nodig is de Joden te blijven betuigen dat Jezus van Nazareth de Messias is en dat er geen andere Naam gegeven is tot zaligheid. Door het doden van 6 miljoen Joden in de Tweede Wereldoorlog rezen er vragen over het bestuur van God. Er is sprake van 'Theologie na Auschwitz.' Er is algemeen sprake van dialoog, tweegesprek tussen christenen en Joden. Dit houdt in dat men elkaar informeert over eigen visie zonder pogingen aan te wenden de ander te overtuigen. Christenen, Joden en Islamiëten zouden elkaar moeten zien als 'broeders en zusters in Abraham.' Voor de Tweede Wereldoorlog heerste de gedachte dat zending onder de Joden is: teruggeven van wat God door het Joodse volk ons eerst gegeven heeft. Maar de meningen zijn danig veranderd. De gereformeerde ethicus H.M. Kuitert vindt dat de christelijke gemeenschap de Joden, na ze eeuwenlang getreiterd te hebben, voorlopig met rust moet laten. Van enig godsdienstgesprek mag geen sprake meer zijn. (blz. 143v). Anderen gingen minder ver en stelden: geen zending meer, maar gesprek. De Generale Synode van de Gereformeerde kerken zei in 1979 dat de kerk in de ontmoeting met Israël niet dan met schroom en grote bescheidenheid het Evangelie van Jezus Christus ter sprake kan brengen, gezien het schrijnende leed dat, tot in het jongste verleden toe, het Joodse volk is aangedaan.

Ook de *Christelijke Gereformeerde Kerken* worden besproken. In 1931 werd het deputaatschap voor de Zending onder de Joden opgericht. In 2001 wijzigde de synode de naam van het deputaatschap voor Evangelieverkondiging onder Israël in die van deputaatschap Kerk en Israël. We

lezen dan op blz. 149: "Achter de naamswijzigingen- zoals bijvoorbeeld ook bij het deputaatschap dat fungeerde binnen de Gereformeerde Kerken - zit een groot aantal ideeën en gedachten."

De vervangingstheologie leefde vrij sterk binnen de *Gereformeerde Gemeenten*. Maar ook zijn er uitspraken van vroegere predikanten die verwachting aangeven voor de vervulling van beloften voor de Joden. Maar van enige kerkelijke actie was geen sprake. In 1995 werd een deputaatschap opgericht.

Evangelieverkondiging

De kerk heeft tot opdracht heidenen en Joden het Evangelie bekend te maken. De Joden dienen bekend gemaakt te worden met de vervulling van het Oude Testament in het Nieuwe Testament. We lezen op blz. 153 "Rabbinaal verzet, veranderde theologische opvattingen, Schriftkritiek, politiek, de holocaust of de idee van dialoog zijn niet in staat de roeping om het Evangelie te prediken, beginnende van Jeruzalem en een bewogenheid zoals van Paulus te niet te doen. Niets mag daarvan afhouden. Want 'wij kunnen niet laten te spreken, hetgeen wij gezien en gehoord hebben.'" Er valt bezwaar te maken tegen het woord 'zending' omdat dit de Joden teveel op één lijn plaatst met de heidenen. De Gereformeerde Gemeenten kozen voor het woord 'evangelieverkondiging.' Het Joodse volk mag de verkondiging van de Messias en Zijn werk niet onthouden worden. De bekende ds. A. Hellenbroek schreef dat een hinderpaal voor het komen van de Joden tot de Messias was "dat wijzelf niet wandelen in het licht des Heeren; wel wandelen door uiterlijke belijdenis van het Evangelie, waardoor wij de naam van christenen dragen, maar niet wandelen waardiglijk dat licht dat over ons is opgegaan." De Evangelische Jesaja I, 1702, 132. W. à. Brakel schreef in zijn *Redelijke Godsdienst* III, 1973, 140 "Toont door een heilig leven, dat gij wandelt in de voetstappen van hun vader Abraham; het leven van vele genaamde christenen ergert hen en houdt hen af van het geloof in Christus." Behatenswaardige woorden!

A. van Heteren

BRIEVEN AAN OUDERS (36)

Vader, moeder van uw lieve kind(eren), ik wil u nog schrijven over Jonathan, de hartsvriend van David. Eens werd de ziel van Jonathan verbonden aan de ziel van David, en dat was wederkerig. Hoe heeft David geweend en geweeklaagd toen het bericht kwam dat zijn vriend gesneuveld was in de strijd tegen de filistijnen. Wat had hij Jonathan lief.

Ik denk dat als onze kinderen de Heere mogen vrezen, de keuze van een vriend of vriendin niet moeilijk is. De vreze des Heeren bepaalt dan de keuze. Echter – het gaat mij nu om iets anders.

Reeds werd geschreven over het verdriet dat kinderen ouders kunnen geven. Welke ouder zou niet wenen als een kind onverschillig wordt, als een kind de kerkgang staakt, als de handen niet meer gevouwen worden, als de Bijbel een gesloten boek wordt. Evenwel – het kan ook andersom. Uw kinderen kunnen verdriet hebben over u als ouder. Zou Jonathan geen tranen geschreid hebben vanwege het doen en laten van zijn vader? U weet hoe het toeging aan het koninklijke hof. O, als de boze geest vader Saul weer te pakken had. Koning Saul zag in David zijn rivaal; en inderdaad – de Heere had David laten zalven tot koning over Israël. Saul was als koning verworpen. Niet zo maar -, doch omdat hij als koning tegen het gebod in priesterlijk werk had gedaan. Wie de Heere verwerpt, wordt verworpen; wie de Heere verlaat wordt verlaten. Dat is altoos het verband.

Saul heeft tot twee keer toe zijn spies geslingerd naar David om hem te doden. Ja – op een keer, toen Jonathan het voor David opnam,

“schoot Saul de spies op hem, om hem te slaan”. Wat is dat erg wanneer een vader zijn kind wil doden. Zal Jonathan niet vele tranen geschreid hebben?

Zou een kind geen verdriet hebben als vader, als moeder niet gestoord willen worden bij het televisiekijken? Als je kind zonder meer naar boven moet? Er kan ook alcohol in het spel zijn; een vader, een moeder die dronken wordt. Er kan ook ruzie zijn tussen de ouders. Misschien dat de boze geest ook over ouders de overhand krijgt. Scheldwoorden die weerklinken, misschien wel huizenhoog. Een huwelijk dat stukgaat; een besluit om uiteen te gaan.

O we zijn mensen, gevallen mensen, en daarom zijn we tot alles in staat. Maar denken we dan wel eens aan de tranen van dat lieve schaap, tranen die wellicht geschreid worden onder de deken, een kind dat zich in slaap huilt?

Ga niet wegschuielen achter verontschuldigheden. Ga niet de schuld leggen bij de ander – “ja maar die man of vrouw van mij”. We kunnen zo van die goedkope oplossingen hebben. Wat hebt u beloofd op de dag van uw huwelijk voor het aangezicht van de Heere? Weet u het nog uit het huwelijksformulier: “Eerstelijk, zult gij, Man, weten.... Ten andere, zult gij, Vrouw, weten....”? En dan ook die woorden: “dat Hij de getrouwden wil zegenen, en hen bijstaan, gelijk Hij beloofd heeft”. Buig dan toch beide ter wille van uzelf, ter wille van uw kinderen, bovenal ter wille van de Heere Zelf, uw knieën en smee hem om Zijn bestand.

Ds. P.v. Zonneveld

BEGELEIDE CONFRONTATIE

Deze term bent u misschien de laatste weken wel eens tegengekomen in de programma's van Reformatorische scholen. In Kampen en Amersfoort vormde deze uitdrukking een belangrijk thema ter gelegenheid van de opening van een nieuw schooljaar. Ik heb de indruk dat hetgeen hiermee aangeduid wordt, onze kritische aandacht verdient.

Laat ik trachten weer te geven wat ermee bedoeld wordt. Het Van Lodensteincollege noemt zich in dit verband een school in beweging. Dat

lijkt mij tenminste wel waar. Het Reformatorisch onderwijs is in beweging. Afgestudeerde studenten gaven na hun vertrek aan dat zij bij het onderwijs aan de scholen te weinig in contact zijn gekomen met de cultuur van deze tijd, met de wereld dus. Men voelde zich te veel beschermd binnen de zuil van de Reformatorische school. Dat leidt tot het gevaar dat men later, als de plaats in de maatschappij gevonden is, niet voldoende opgewassen is en ook niet voldoende voorbereid is op de dreigende verzoeken

kingen van deze tijd. De school wil de leerlingen nu indringender confronteren met de wereld. Een gelijknamige brochure over dit onderwerp, uitgegeven door het Van Lodensteincollege bevat zodoende allerlei wat zwoel aandoende illustraties “uit de stad en uit het volle leven”. Wie had dat twintig jaar geleden kunnen denken?

In de openingstoespraak van “Kampen” (ik duid de scholen nu zo maar even aan voor het gemak), wordt uitgelegd dat er eerst een tijd is geweest van het isolement, daarna kwam een periode waarin de kritische distantie centraal stond en nu zijn we dan toe aan confrontatie. Deze trits is heel opmerkelijk. Het een wordt steeds voor iets anders ingeruild. Ik hoop dat ik zo recht doe aan de bedoelingen van de opstellers van deze woorden. Zo was het isolement bijvoorbeeld toch niet de goede houding tegenover de wereld. Er is confrontatie geboden.

De achterban van de scholen hanteert, zo wordt gesteld, grotendeels het distantiemodel. We houden onze kinderen op afstand van de wereld. TV wordt bijvoorbeeld gemeden; en terecht. Begeleide confrontatie echter wil de jeugd nader doen kennis maken met de wereld; dit vindt dan plaats onder begeleiding van de school.

U kunt deze methodiek zelf op allerlei terreinen nader invullen. Onderwijs in muziek zal bijvoorbeeld concreet allerlei moderne muziek zoals pop en house-muziek ten tonele voeren, om de leerlingen te attenderen op het wezen van die uitingen. Bij onderwijs in moderne literatuur zal het dan nodig zijn dat boeken worden gelezen, die haaks staan op onze levensbeschouwing. Ik geef een citaat: “Daarbij kan het voorkomen dat een videofragment beelden bevat die op zichzelf afwijfsbaar zijn, maar gebruikt kunnen worden als begeleide confrontatie”. U begrijpt dus dat men dieper wil binnendringen in de wereld van onze tijd. Op sommige onderdelen doet deze methodiek denken aan Abraham Kuyper, die eveneens meende dat christenen de wereld in moeten trekken om deze te veroveren voor Christus.

Wat moeten we hiervan zeggen? Het laat zich denken dat een Reformatorische school staat voor de niet geringe opgave om de jeugd op verantwoorde wijze in te lichten over de tijd waarin we leven. Het onderwijs mag

niet verzuilen of verkokeren. De school bereidt voor op het volle leven. We kunnen waardering hebben voor de worsteling die men kent om alles te houden binnen de Bijbelse maat. Men wil verantwoord werken. Gelukkig koos men het woord "confrontatie", want dit woord spreekt van strijd en duidt een tegenstelling aan. Toch moeten we de bewegingen van de school onzerzijds kritisch blijven volgen. Het Reformatorisch onderwijs is inderdaad in beweging. Natuurlijk zal het onderwijs tot op zekere hoogte confronterend moeten zijn. Maar wat mij verontrust is dat het erop lijkt, dat men het isolement achter zich heeft gelaten. Want het isolement gaat de zaken uit de weg. "Het is 'het uit de weg gaan van het gevecht achter de muren van een zuil, waarbij het steeds twijfelachtiger wordt of we dat kunnen gezien het open karakter van onze samenleving'" (Kampen). We merken op dat de "zuil" een steeds twijfelachtiger zaak wordt. Daar kan enige grond voor zijn om dat zo te stellen; maar de zuil kan toch ook iets hebben van een schuilkelder in oorlogstijd? De hier voorgestelde tactiek moet duidelijker uitgaan van de Bijbelse gedachte dat de mens de verzoeking niet moet zoeken en dat hij in zijn hart reeds aan de kant van de wereld staat. In EO-kringen erkent men dat de meeste christenen zich te zeer bloot stellen aan de verwoestende krachten die rondgaan in de media-wereld. De mens heeft in zichzelf geen wapen. Zeker niet de jeugdige leerling, die nog moet worden begeleid op zijn weg naar de volwassenheid.

Er dreigt zich binnen onze kringen een verschuiving voor te doen. De TV werd afgewezen en gemeden; maar het lijkt erop, dat er geen duidelijk antwoord wordt gegeven t.a.v. internet; ik bedoel dan open internet. Een provider als klikSAFE kan maar nauwelijks van de grond komen, terwijl onze gezindte toch best tot behoorlijke inspanningen in staat is; denk maar aan het RD. In genoemde schoolliteratuur wordt steeds benadrukt dat onze maatschappij te open is om haar te ontlopen. Komt dit niet mede daardoor omdat we stilzwijgend en te vrijblijvend ons storten op het world web?

Dus moet er een andere invalshoek gevonden worden. Er is meer nodig dan alleen deze confrontatie, want als er niets bij komt, loopt de zaak straks dood.

Wat dieper ligt en belangrijker is, is de noodzaak van geloof en bekering, ook voor de schooljeugd. Daar kan alleen maar het middel gevonden worden dat de jeugd effectief bescherming biedt. Gods Woord spreekt uit bij monde van Paulus: "Wij hebben niet ontvangen de geest der wereld, maar de Geest Die uit God is" (1 Cor.2:12). Ik heb, als vader van kinderen, die deze scholen bezochten, indertijd wel eens het gevoel gehad dat men hieraan te veel voorbij ging vanuit de gedachte dat persoonlijke bekering voor onze jeugd te hoog gegrepen is. Soms liet men het liggen. Men durfde wellicht niet onbevangen de jeugd te wijzen op de bereidwilligheid van Christus om ook voor jonge mensen een Zaligmaker te zijn. Vergeet men dat dan blijft alles steken in een werk der wet. Dan gaan we voorbij aan de enige mogelijkheid die uitkomst biedt, namelijk het geloof in Christus. De Geest Die uit God is kan alleen en uitsluitend jongeren en ouderen beveiligen in deze wereld. Mist men de Geest van Christus, dan mist men in wezen alles. Dan heeft men integendeel slechts de geest der wereld. Dan zou zelfs ons reformatorische streven doorademd zijn van die wereldse geest. Nu komen we deze gedachten ook wel tegen in de genoemde lezingen en brochures, maar het zouden meer feitelijke uitgangspunten moeten zijn.

Kuyper ging vanuit een heel andere achtergrond ook voorbij aan de persoonlijke bekering, want hij meende dat de meesten deze wel kenden. Daarom ging het mis. Laten wij niet vanuit een andere optiek voorbijgaan aan de noodzaak en de mogelijkheid van de wedergeboorte.

We moeten met onze scholen, die de Heere ons nog als een groot goed gelaten heeft, waken tegen de geest der wereld. Confronteer de jeugd daar op gepaste afstand en vanuit het isolement mee. Maar spreek hen vooral van de Geest Die uit God is. Hebben wij die? Heeft onze jeugd die Geest? Ik weet het, dat is hoog gegrepen, maar met minder kan het niet. Alle methoden van onderwijs kunnen geen garantie bieden. Wat niet uit het geloof is, is zonde.

Deze bijdrage is door mij bedoeld om de ouders van schoolgaande kinderen een handreiking te bieden in hun zor-

gen rond het onderwijs. Tegelijk willen we meedenken met het onderwijs dat ons lief is. Deze zaak verdient echter wel stellig onze aandacht. De manoeuvres van de scholen zijn niet zonder ernstige risico's en gevaren. Waar kwam Kuyper terecht? Zal het met ons anders gaan? Is de vreze des Heeren niet het grote gemis van onze tijd? Het onderwijs kan met niets minder toe dan met de welmenende vraag van een drieëinig God: "Mijn zoon, geef Mij uw h  rt"!

P. Roos

L.J. Ruijgrok, *Arbeidsinzet. Ervaringen van een 19-jarige dwangarbeider in Duitsland. Uitgeverij Den Hertog, Houten 2003, 101 pag., prijs € 9,90.* De auteur werkte vanaf 1943 in een vliegtuigfabriek in Kassel. Zijn moeder had hem een bijbeltje meegegeven met daarin geschreven: "Aan mijn lieve jongen. De Heere zegene en behoede je en beware je voor alle kwaad en verleiding. Je moeder zal iedere avond voor je smeken, als dat in haar vermogen is, dat wij elkaar weer in gezondheid mogen ontmoeten. Als het God behagen mag. En nu: vaarwel mijn dierbare jongen." De auteur schrijft dan dat het een voorrecht is zo'n moeder gehad te hebben. De fabriek waar de auteur was te werk gesteld werd zwaar gebombardeerd door de geallieerden. Daardoor verkeerden de arbeiders in levensgevaar. Op blz. 53 lezen we hoe de auteur zich aangesproken voelde door Psalm 91: 7 en 8 waar staat: "Aan uw zijde zullen er duizend vallen, en tienduizend aan uw rechterhand; tot u zal het niet genaken. Alleenlijk zult gij het met uw ogen aanschouwen; en gij zult de vergelding der goddelozen zien." Na die tijd is Ruijgrok hierdoor vele malen getroost, ook wanneer de twijfels over een goede afloop soms toesloegen. Over de bevrijding lezen we het volgende op blz. 96 "Wat zou het vreselijk geweest zijn hier, in de vreemde, te moeten sterven. Zonder moeder, broer en zusjes meer gezien te hebben. En, wat het ergste is, te moeten sterven zonder vrede met God. Maar de Almachtige heeft mij gespaard, niet alleen voor de dood, maar ook voor verwondingen of ernstige ziekte. Hem moet ik dan ook bovenal uit het diepst van mijn hart dankbaar zijn voor zoveel goedheid." Om zijn ervaringen te verwerken

hield de auteur een dagboek bij. Ook schreef hij brieven naar huis. Na zestig jaar heeft de auteur een selectie gemaakt uit de bewaard gebleven dagboeken en brieven. Op blz. 42 lezen we over een mislukte vluchtpoging. Met name voor hen die als dwangarbeider in Duitsland te werk waren gesteld laat het boek de herinnering hieraan spreken. Maar ook voor het nageslacht is het een goede zaak hiervan kennis te nemen.

Dr. H.F. Kohlbrugge, In grazige weiden, vier preken over Psalm 23, 73 blz., € 10.50, Uitgeverij Den Hertog Houten. Liefhebbers van de geschriften van Kohlbrugge (1803-1875) zullen zeker ook dit keurig verzorgde boekje over Psalm 23 willen lezen. Op vier achtereenvolgende zondagen heeft Kohlbrugge over Psalm 23 gepreekt in het jaar 1857. Deze preken stonden wel in de Twaalf Twaalfallen Leerredenen uitgegeven in de jaren 1847-1864, maar niet in de nieuwere uitgave van 1910-1917. Wie dus de nieuwere uitgave van de Twaalf Twaalfallen heeft, koopt met dit boekje dus een aanvulling hierop. Er zou veel uit de preken geciteerd kunnen worden. We lezen bijvoorbeeld op blz. 67 en 68 dat de troost van de volharding niet altijd wordt ondervonden of gemaakt: "Weliswaar wordt de troost der volharding niet altijd ondervonden of gemaakt; weliswaar is deze waarheid niet onafgebroken een licht in de ziel; want ach, als de satan ons begeert te wiften, als hij met vuisten slaat, als oude zonden en nieuwe zonden bovendien met macht over ons heen komen, als wij gevangengenomen en meegesleept worden om dingen te doen die ons niet betamen, als wij met Petrus naar buiten gaan en bitterlijk moeten wenen, dan heeft het in de ziel geen houvast wat de Heere gezegd heeft: 'Uw geloof zal niet op houden', 'Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken.' Neen, neen, dan en in vele andere gevallen moeten wij schreeuwen: 'O God wees mij genadig!' en hebben wij de moed niet om te zeggen: 'Hij is genadig!' Dan moeten wij klagen: 'Heeft God vergeten genadig te zijn? Heeft Hij Zijn barmhartigheden door toorn toegesloten?' Maar juist in zulke wegen geneest Hij al onze krankheden. Wij moeten met onze wonden aanlopen, opdat wij weten mogen dat wij wonden hebben en om enige bladeren ter genezing

bidden. De hoogmoedige nek moet gebroken, opdat er waarlijk een gebroken hart zij. En het geloof van Petrus, was dat er dan niet meer? Zijn bitterlijk wenen bewijst u dat het er was. En de genade van de Heere Jezus over Zijn discipel, was die er dan niet meer?

Zijn bitterlijk wenen bewijst u dat het er was. En de genade van de Heere

Jezus over Zijn discipel, was die er dan niet meer? Zij was er, dat bewijst Zijn blik waarmee Hij Petrus aanzag, juist toen deze zichzelf zo schrikkelijk vervloekte. Waar genade heersen zal, daar moeten zonden zijn, opdat genade en zonden, dood en leven met elkander worstelen."

CHR. Geref. BEZINNINGSKRING BINNEN DE CLASSIS LEEWARDEN

D.V. vrijdag 24 september hoopt ds. C. Bos te spreken over "Huis-Godsdienst" (Family- Worship). Na de pauze is er gelegenheid tot het stellen van vragen.
Plaats: Chr. Geref. "Sionskerk"
Hoofdweg 127 Damwoude.
Aanvang: 1945 uur
Allen van harte uitgenodigd!

Secretariaat: T.E. Teunissenweg 45
9104 Damwoude
tel. 0511 422773

CURSUSSEN BIJBELS HEBREEUWS VOOR BELANGSTELLENDEN

Bij voldoende belangstelling worden aan de Theologische Universiteit Apeldoorn onderstaande cursussen gegeven onder verantwoordelijkheid van docent mw. Dr. A. Drint.

- Een beginnerscursus Bijbels Hebreeuws
 - Een vervolgcursus Bijbels Hebreeuws
 - Een leesgroep Bijbels Hebreeuws
- U kunt zich schriftelijk voor zo'n cursus opgeven bij het secretariaat van de Theologische Universiteit, Wilhelminapark 4, 7316 BT Apeldoorn of per e-mail: theol.tua@planet.nl

CATECHESEMATERIAAL VOOR VERSTANDELIJK GEHANDICAPTEN

In opdracht van de Generale Synode hebben Deputaten Pastoraat in de Gezondheidszorg een overzicht gemaakt van het catechese- en bijbelstudiemateriaal ten behoeve van de pastorale zorg voor verstandelijk gehandicapten. Hierin is o.a. het

materiaal opgenomen van organisaties als "Dit Koningskind", "Helpende Handen", "Op Weg met de Ander" en "Philadelphia Zorg".

Als u hiervoor belangstelling heeft, dan kun u dit overzicht opvragen bij de secretaris van het deputaatschap: ds. P.W. Hulshof, De Rijd 54, 8939 AD Leeuwarden, tel. 058-2889295, e-mail: pwh@filternet.nl. Het kan zowel per post als per e-mail naar u toegezonden worden.

ONTMOETING GAAT UITBREIDEN

In de komende jaren wil Ontmoeting het werk onder dak- en thuislozen uitbreiden. Doelstellingen zijn een tijdelijke opvangvoorziening op te starten (time-out voorziening), waarin mensen verder geholpen worden op weg naar herstel, en uitbreiding van meerdere laagdrempelige opvangvoorzieningen in Nederland.

De tijdelijke voorziening is bedoeld om dak- en thuislozen de mogelijkheid te bieden om verder te groeien in de weg van herstel. Verder is de tussenvoorziening bedoeld voor dak- en thuislozen die na hun detentieperiode nog niet direct in het woon- werkcen-trum geplaatst kunnen worden, maar via deze tijdelijke voorziening wel in het vangnet van de hulpverlening blijven. Tevens is het voor cliënten van het woon-werkcentrum een vangnet, wanneer zij voor een periode geschorst worden. Hiermee kan voorkomen worden dat deze mensen terugvallen in het thuislozencircuit. Daarnaast wil Ontmoeting ook in andere plaatsen hulp bieden in de problematiek van dak- en thuislozen. Er wordt een onderzoek verricht welke regio's te maken hebben met dak- en thuislozen, waarna Ontmoeting- in overleg met desbetreffende gemeente- een opvangvoorziening wil starten.

PERSBERICHT

Samenzang voor jong en oud in Bovenkerk Kampen

Op D.V. zaterdag 18 september a.s. zal er in de Bovenkerk te Kampen een samenzangavond worden gehouden t.b.v. de stichting Stéphanos. Deze stichting zet zich in voor het zendingswerk in Afrika en in het bijzonder voor hulp aan de weeskinderen van Malawi.

De samenzangavond staat in het teken van kinderzang. In mei jl. is een kinderzangcd t.b.v. Stéphanos opgenomen. Honderden Staphorster kinderen zongen in de Grote Kerk van Hasselt bekende psalmen. De cd "Een Vader der wezen" wordt op de samenzangavond voor het eerst in de verkoop gebracht. Deze wordt dan nog voor de aanbiedingsprijs van € 10,- aangeboden. Een week eerder wordt de cd al in ontvangst genomen door diegenen die de cd in de voorverkoop bestelden. Tijdens de samenzangavond worden veel bekende psalmen uit de berijming van 1773 gezongen, waarvan meerdere psalmen ook op de kinderzangcd staan. Daarom worden in het bijzonder ook kinderen hartelijk uitgenodigd op deze avond aanwezig te zijn. Er zullen ook enkele verzen alleen door kinderen gezongen worden. Het thema van de samenzangavond is "Met gejuich geprezen".

De samenzang wordt op het orgel begeleid door organist Jan Grootenboer. De algehele leiding van de avond is in handen van ds. A.A. Egas, Chr. Geref. predikant te Urk.

Te koop gevraagd THEOLOGISCHE en AANVERWANTE BOEKEN.

Antiquariaat Den Hertog/
G.J. Zwoferink,
tel. zaak: 030-6346681

10% korting*



6-persoons, vrijstaand, met CV

Bungalowpark
"De Verrassing"
Oosterend - Texel
Rust en ruimte,
ook in het najaar,
in eigen sfeer.

Kom op vakantie in onze (luke en vrijstaande) bungalows (met CV) of stacaravans (18 accommodaties). Ook deelweken zijn mogelijk. Bel voor de brochure met foto's en prijzen.

*) Voor elke 2e boeking buiten schoolvakanties in 1 jaar.

Reserveer nu, bel 0222 31 83 91

*Want deze God is onze God;
Hij is ons deel, ons zalig lot,
door tijd noch eeuwigheid te scheiden:
ter dood toe zal Hij ons geleiden.*

Het heeft de HEERE behaagd, na een ernstige ziekte, tot Zich te nemen mijn geliefde, dierbare man, onze zeer zorgzame vader en lieve groot- en overgrootvader

Johannes van Geest

drager van de ere-medaille in goud verbonden aan Oranje Nassau
echtgenoot van Adriana Brinkman

Op Uwe zaligheid wacht ik, HEERE.

Genesis 49: 18

geboren op 15 november 1923

overleden op 17 augustus 2004

A. van Geest – Brinkman

M.P. Vedder – van Geest

W. Vedder

Jan Willem en Pauline

Inez

Wytze

Merle

Arjan en Maaïke

Anne Mieke en Arjan

H. van Geest

N.A. van Geest – van Nieuwkerk

Jeannette

Johan en Sanne

Marjanne en Daan

Jaap Willem

2691 JJ 's-Gravenzande, 17 augustus 2004
Monsterseweg 80

De rouwdienst is gehouden op zaterdag 21 augustus 2004 in de Christelijke Gereformeerde kerk te 's-Gravenzande, waarna de begrafenis heeft plaatsgevonden op de begraafplaats „Beukenhage” te 's-Gravenzande.



't Boekendal

Winkelcentrum Urkerhard

Nagel 48, 8321 RG Urk

Tel: 0527 - 682110 Fax 0527 - 688668

Boeken & Bijbels
CD's en Bladmuziek
Schoolartikelen
Kadoartikelen
Kopieerservice
Wenskaarten

Verzending door heel Nederland



Voor info bel:

0416 - 692 787

of

0341 - 425 712

**Reformatorische Vereniging van
Ongewild Kinderloze Echtparen**

Na zomeren in Drenthe?

Te huur stacaravan en challets

€ 150,- / • 175,- P.W. all inn.

Kampeerders incl. 2 pers P.W. € 60,-

Camping De Beukenhof

0528-331246

www.campingdebeukenhof.com

campingdebeukenhof@hetnet.nl